

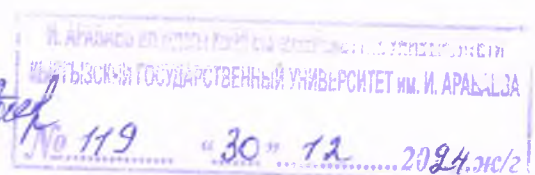
И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) илимий даражасын изденип алуу боюнча Д 13.23.662 диссертациялык кеңештин расмий оппоненти, педагогика илимдеринин кандидаты, доценттин м.а. У.Ү.Бейшеналиеванын 13.00.01. – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген Сооронбаева Каухар Акылбековнанын «Компетенттүүлүк мамиледе магистрдик билим берүү программаларынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо («Физика-математикалык билим берүү» магистрдик программасынын мисалында)» деген темадагы диссертациясына

РАСМИЙ ПИКИРИ

1. Диссертациялык иштин темасынын актуалдуулугу. Кыргыз Республикасында билим берүүнү 2021-2030-жылдарга карата өнүктүрүүнүн концепциясында билим берүү системасын өнүктүрүүнүн негизги артыкчылыктуу багыттарынын алдыңкы сабында максат менен натыйжанын дал келишине өзгөчө көңүл буруу белгиленген. Анда «билим берүү системасынын бардык баскычында бүтүрүүчүлөрдүн моделинин так көрсөтүлүшү удаалаштык жана уламалуулук принциптерин камсыз кылат. Билим берүүнүн Мамлекеттик жана предметтик стандарттарындагы окутуунун натыйжасына жетүү ар бир педагогдун башкы милдети болуп, алардын билим берүүнүн мазмунуна гана эмес, билим берүүнүн натыйжасына дагы басым жасашы маанилүү» деп белгиленген.

Сапаттуу билим берүүнүн мүмкүндүгүн жогорулатуу, билим берүү системасын коомдун жана ар бир жарандын талабына дал келе тургандай деңгээлге жеткирүү максаттарын көздөгөн иш аракеттердин негизинде билим берүү компетенттүүлүк мамилеге, тактап айтканда, күтүлүүчү натыйжага багытталып, эмгек рыногунун талабына ылайык келе турган адистерди даярдоо маселеси коюлууда деп белгилешет.

Диссертацияны окуу катгасы

Компетенттүүлүккө негизделген мамиле мазмунга, окутууга, баалоого, уюштуруу формаларына жана окутуу технологияларына, жогорку билим берүү менен кесиптик билим берүүнүн башка деңгээлдеринин ортосундагы байланыштарга, ECTSти киргизүүгө жана жогорку билим берүү үчүн Европалык квалификациялык алкактарды колдонууга таасир этүүчү терең системалуу кайра түзүүлөрдү камтыйт.

Ата мекендик жана чет өлкөлүк изилдөөлөрдөгү ОНдор проблемасын изилдөөнүн кеңири чөйрөсүнө карабастан, магистрдик программалардын, анын ичинде ФМББ багыты боюнча ОНдорду долбоорлоо жана баалоо маселелери атайын изилдөөгө алынбагандыгын көрүүгө болот.

Ошентип, азыркы учурда билим берүү процессинде болуп жаткан инновациялык өзгөрүүлөргө ылайык магистрдик билим берүү программаларынын окутуу натыйжаларын долбоорлоону жана баалоону изилдөө актуалдуу бойдон калууда.

Мындан улам, учурдагы жогорку билим берүүнүн өнүгүшүнө анализ төмөнкүдөй **карама-каршылыктарды** аныктоого мүмкүндүк берген:

- жогорку билим берүүдөгү окутуу натыйжаларга багытталган өзгөрүүлөр менен ал өзгөрүүлөргө адекваттуу «Физика-математикалык билим берүү» магистрдик программасынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо практикасынын ортосундагы ажырым;
- «Физика-математикалык билим берүү» магистрдик программасынын окутуу натыйжаларын долбоорлоого карата коюлуп жаткан талаптар менен аны ишке ашырууга ылайык илимий-методикалык камсыздоонун жетишсиздиги;
- «Физика-математикалык билим берүү» магистрдик программасынын магистранттардын окутуу натыйжаларын комплекстүү баалоону уюштуруу зарылдыгы (талабы) менен реалдуу педагогикалык практикада салттуу баалоо системаларынын (магистранттардын кесиптик компетенцияларын баалоого мүмкүндүк бербей турган, баалоо процессине иш берүүчүлөрдү тартпай турган ж.б.) басымдуулугу.

Андыктан, изденүүчү Сооронбаева Каухар Акылбековнанын бул проблеманы чечүү зарылдыгы менен «Компетенттүүлүк мамиледе магистрдик билим берүү программаларынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо («Физика-математикалык билим берүү» магистрдик программасынын мисалында)» деп тандап алууга түрткү болгон.

Изилдөөнүн объекти: педагогикалык багыттагы жогорку кесиптик билим берүү программаларынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо.

Изилдөөнүн предмети: “Физика-математикалык билим берүү (математика)” магистрдик программасынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо процесси.

Изилдөөнүн максаты: компетенттүүлүк мамилеге негизделген «Физика-математикалык билим берүү» магистрдик программасынын окутуу натыйжаларын долбоорлоонун жана баалоонун моделин иштеп чыгуу, теориялык жактан негиздөө жана эксперимент аркылуу текшерүү.

Изилдөөнүн милдеттери:

1. Компетенттүүлүк мамилени ишке ашырууда ББПнын окутуу натыйжаларын долбоорлоонун жана баалоонун илимий-теориялык негиздерин жана практикадагы абалын аныктоо.
2. «Физика-математикалык билим берүү» магистрдик программасынын окутуу натыйжаларын долбоорлоонун жана баалоонун моделин иштеп чыгуу, теориялык жактан негиздөө.
3. Иштелип чыккан моделдин натыйжалуулугун эксперимент аркылуу текшерүү жана илимий-практикалык сунуштарды иштеп чыгуу.

2. Диссертациялык иштин илимий натыйжалары:

Изилдөөнүн натыйжаларынын негизги жоболору жана корутундулары Ош мамлекеттик университетинин педагогика кафедрасынын отурумдарында, методикалык семинарларда, эл аралык илимий-практикалык конференцияларда талкууланып, педагогикалык эксперимент учурунда практикалык колдонушка ээ болгон. Диссертант тарабынан изилдөөнүн

жыйынтыктары боюнча окутуучулардын билимин өркүндөтүүчү тренинг-семинарларда лекциялар окулган.

3. Илимий жоболордун, жыйынтыктардын, сунуштардын негизделиш даражасы.

Диссертациялык иштеги алынган жыйынтыктар жана натыйжалар илимий-теориялык жактан ынанымдуу жана практикалык жактан далилдүү деп кабыл алууга болот. Диссертациялык иштин *биринчи бөлүмү* **“Компетенттүүлүк мамиледе билим берүү программаларынын окутуу натыйжаларын долбоорлоонун жана баалоонун теориялык негиздери”** деп аталган биринчи бапта түрдүү булактардын негизинде изилдөөнүн негизги түшүнүктөрү талдоого алынган. Изилдөөнүн негизги түшүнүктөрүнүн талдоосу чет элдик жана ата мекендик илимий адабияттардын негизинде ББПнын окутуу натыйжаларынын негизин түзгөн “компетенция”, “компетенттүүлүк”, “компетенттүүлүк мамиле”, “окутуу натыйжалары”, “педагогикалык долбоорлоо”, “баалоо” сыяктуу түшүнүктөр талдоого алынып, такталган.

Чет элдик адабияттарда компетенттүүлүк “терендетилген билим”, “адекваттуу аткаруу абалы”, “ишмердикти аткарууга актуалдуу жөндөмдүүлүк” катары түшүндүрүлөт. Компетенттүүлүк түшүнүгү орус изилдөөчүлөрүнүн эмгектеринде педагогдун кесиптик чеберчилиги, профессионализм мааниси менен синоним катары каралып келген.

КРдин ЖКББнын МББСында анык бир чөйрөдө ийгиликтүү ишмердик үчүн зарыл болгон инсандык сапаттардын, билим, билгичтик жана көндүмдөрдүн динамикалык комбинациясы деп аныкталган.

Ал эми окумуштуулар Ю. Г. Татур, В. И. Байденко, И. А. Зимняя, А. В. Хуторской ж.б. компетенцияны кандайдыр бир иш аракетти ийгиликтүү жүзөгө ашыруучу сапаттардын, жөндөмдүүлүктөрдүн жыйындысы катары эсептешет деп изилдөөдө белгиленген.

Жогорудагы аныктоолордон, көз караштардан компетенцияны окутуучу менен катар эле үйрөнүүчүнүн белгилүү бир чөйрөдөгү натыйжалуу,

кайтарымдуу ишмердүүлүгү үчүн зарыл билим алуучулук даярдыгына карата мурдатан аныкталып берилген социалдык талап экендигин ажыратып түшүнүүгө болот. Компетенттүүлүк – үйрөнүүчүнүн инсандык мамилесин жана ишмердүүлүк предметин камтуучу тийиштүү компетенцияга ээ болуусу.

Талдоого алынган изилдөөлөр окутуу натыйжаларынын ББПларды ишке ашыруудагы маанилүүлүгүн, ээлеген ордун белгилеп, анын бүтүрүүчү ээ болуучу компетенттүүлүктөр менен байланышын көрсөттү. Ошону менен бирге ФМББ магистрдик программасынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо маселеси илимде атайын изилдөөнүн предмети боло электиги белгиленген.

“Физика-математикалык билим берүү магистрдик программасынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо боюнча изилдөөнүн материалдары жана методдору” деп аталган экинчи бапта белгиленген маселени изилдөөнүн методологиялык принциптери, методдору, түзүлгөн модель жана аны ишке ашыруунун методикасы каралган. Компетенттүүлүк мамиледе ББПлардын окутуу натыйжаларын долбоорлоо, баалоо багытындагы илимде калыптанган концептуалдуу идеяларды талдоонун негизинде изилдөөнүн жол-жоболору, багыттары жана механизмдери белгиленген. Ошондой эле физика-математикалык билим берүү магистрдик программасынын окутуу натыйжаларын долбоорлоонун жана баалоонун модели иштелип чыккан.

“Окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо боюнча эксперименталдык иштер жана алардын натыйжалуулугу” деп аталган үчүнчү бап “Физика-математикалык билим берүү” магистрдик программасынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо боюнча эксперименталдык иштердин жүрүшүн жана натыйжаларын талдоого арналган. Эксперименталдык иштер изилдөөдө коюлган милдеттерге ылайык аныктоочу (2018-2019-жж.), калыптандыруучу (2019-2023-жж.) жана жыйынтыктоочу (2020-2024-жж.) болуп үч этапта өткөрүлгөн.

Жыйынтыктоочу экспериментте магистранттардын окуу жетишкендиктерин иликтөө милдетине ылайык окутуу натыйжаларынын долбоорлонушу, аларды калыптандыруу жана баалоону ишке ашыруу «Физика-математикалык билим берүү» багытынын окуу планындагы төмөнкү дисциплиналардын мисалында каралган.

1. “Математиканы жана информатиканы окутуудагы инновациялык методдор” (МЖИОИМ) (1-семестр, 4 кредит).

2. “Илимий изилдөөлөрдүн методдору жана методологиясы” (ИИМЖМ) (1-семестр, 4 кредит).

3. “Геометриянын кошумча главалары” (Геом. КГ) (2-семестр, 4 кредит),

4. “Жогорку кесиптик билим берүүнүн технологиясы” (ЖКББТ) (2-семестр, 4 кредит).

Экспериментке жалпысынан ОшМУ, Б. Сыдыков атындагы КӨЭАУ, А. Мырсабеков атындагы ОшМПУда окуган 224 магистрант катышкан (3.1-таблица).

4. Изилдөөнүн илимий жана практикалык маанилүүлүгү.

ФМББ магистрдик программасынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо багытындагы теориялык жактан негизделип, ушул багыт боюнча профессордук-окутуучулук курамдын өз дисциплиналары боюнча окуу-методикалык комплекстерин (жумушчу программа, силлабус, баалоо каражаттарынын фонду, окуу-методикалык материалдар) мыкты иштеп чыгууга өбөлгө түзүлгөн. Практика жүзүндө сыноодон өткөрүлгөн илимий-методикалык материалдар, методикалык сунуштар башка багыттар боюнча да негизги билим берүү программаларын иштеп чыгууда, окутуу процессинде жана изденүүчүлөрдүн илимий иштеринде колдонууга болот деп белгиленет.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши

Автореферат диссертациянын мазмунуна, андагы теманын актуалдуулугунун негизделишине, изилдөөнүн проблемалуулугуна, максаты менен милдеттерине, илимий жаңылыгына, илимий-теориялык жана

практикалык маанисинин аныкталышына, коргоого коюлуучу негизги жоболорго, изденүүчүнүн жеке салымына, иштин натыйжаларынын тастыкталышына, диссертациялык изилдөөнүн натыйжаларынын жарыяланышынын толуктугуна, изилдөөнүн структурасына толугу менен дал келет. Автореферат кыргыз, орус, англис тилдеринде окшош резюмелерге ээ.

6. Диссертациялык иште жана авторефератта кездешкен мүчүлүштүктөр:

Каралып жаткан диссертациялык иш Сооронбаева Каухар Акылбековнанын «Компетенттүүлүк мамиледе магистрдик билим берүү программаларынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо («Физика-математикалык билим берүү» магистрдик программасынын мисалында)» кеңири эмпирикалык маалыматтарды камтуу менен жогорку илимий деңгээлде жазылгандыгына карабастан төмөндөгүдөй айрым мүчүлүштүктөрдү белгилөөгө болот.

1. Диссертациянын 24-бетинде педагогикалык долбоорлоо түшүнүгү берилген. Тема окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо түшүнүктөрү менен түзмө-түз байланышта болгондуктан, долбоорлонун түрлөрү, окутуунун натыйжаларын долбоорлого багытталган изилдөөлөрдүн практикалык абалы так берилсе болмок.

2. “Физика-математикалык билим берүү» магистрдик программасынын ОНдорун долбоорлоо жана баалоо маселеси анын максатын, жетекчиликке алынуучу нормативдик базаны, коюлган талаптарды, баалоонун түрлөрүн, критерийлерин, баалоо каражаттарын иштеп чыгуудагы критерийлерди камтыган структуралык-функционалдык модели берилген, моделдин натыйжалуулугу эксперимент аркылуу текшерилген. Ошол эле учурда модель мамлекеттик стандарттын негизинде гана түзүлгөнү байкалат, өзгөчө критерий белгиленген эмес. Окуу жайлардын эксперименттен кийинки окутуунун натыйжаларындагы өзгөчөлүгү белгиленсе болмок.

Белгиленген мүчүлүштүктөр каралып жаткан диссертациялык иштин жалпы илимий деңгээлине шек келтирбейт, жалпысынан алганда Сооронбаева Каухар Акылбековнанын «Компетенттүүлүк мамиледе магистрдик билим берүү программаларынын окутуу натыйжаларын долбоорлоо жана баалоо «Физика-математикалык билим берүү» магистрдик программасынын мисалында) аттуу темадагы 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистигине ылайык педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасы үчүн жазылган диссертациясы 13.00.01. - жалпы педагогика адистигине ылайык келип, КР УАКтын педагогика адистиги боюнча кандидаттык окумуштуулук даражаны ыйгаруу боюнча Жобонун 10 пунктуна туура келген, өз алдынча аткарылган илимий иш катары бааланат жана изденүүчү педагогика илиминин кандидаты даражасына татыктуу.

Расмий оппонент,

С.Нааматов атындагы

Нарын мамлекеттик университети,

п.и.к., доценттин м.а.

Бейшеналиева У.Ү.

У.Ү.Бейшеналиеванын койгон кол тамгасын тастыктайм

НМУнун кадрлар бөлүмүнүн башчысы

